

Támogatás nélkül nem lehet tejet termelni

Udvarhelyszéken gazdaszövetkezet jelenti a biztonságos tejfelvásárlást

Az udvarhelyszéki Kányádon Jakab Béla 57 fős szarvasmarhatelepe olyan erdélyi modell, amely a jövő tehenészeit vetíti előre.

A kisgazdák rendre eladják teheneiket, a nagyobb telepek pedig az uniós támogatásból fedezik a mélyülő tejválság ráfizetését.

A mélybe zuhant tejfelvásárlási árak igen érzékenyen érintik a tehentartó gazdákat. Egyre többen adnak túl a teheneiken, de már akkora az élőállat-túlkínálat, hogy a tejelő jószág szinte ingyen sem kell. Bebizonyosodott: annak van esélye túlélni, átvészelni a mostani tejválságot, aki nem két-három tehenel, hanem nagyobb állománnyal termel. Az átállás, a gazdaságok koncentrációja, növekedése már gyors ütemben elindult.

Az udvarhelyszéki Kányád tipikus példája ennek a folyamatnak. A rendszerváltás utáni években 70–80 család gazdálkodott mintegy 200 szarvasmarhával. Mára maradt 5–6 jelentősebb gazda, akinek a szarvasmarhaállománya kiteszi a két évtizeddel korábbi állatlétszámot a falu kisgazdaságaiban.

Jakab Béla állattelepén ma 57 szarvasmarha van: a gazda 32 fejőstehénrel termel tejet, a többi növendékállat. A hatvanhektárnyi saját és bérelt földterület a szálastakarmány megtermelésére elegendő, a szemes abrakot készen megvásárolják.

Mintegy huszonöt évvel ezelőtt 5–6 tehenel fogtak hozzá családi vállalkozásukhoz, és abból nőtt ki magát a mai állattelep. A szülőkől tanult foglalatosság azután

Jakab Béla kányádi gazda ötvenhét tehenes állattelepén

vált közös családi elhatározássá, hogy a székelyudvarhelyi matricagyár egyre rosszabbul működött, ezért új kereset után kellett nézni. Az alternatívát a mezőgazdaság jelentette.

A Jakab család Székelyudvarhelyen lakik, a kányádi farmon a gazda testvére tartózkodik folyamatosan két fiatal alkalmazottal, ők végzik a gazdálkodás napi feladatait. A mintegy tíz éve főállásban erdészként dolgozó Jakab Béla a környék falvainak mintegy ezer hektárnyi erdejét felügyeli és emellett gazdálkodik.

Megoldódott az értékesítés

Minden tehentartó gazda rémálma a tej értékesítése. Nem volt ez másként a Jakab családban sem. A tejfeldolgozó gyárak évről évre nehezebb helyzetbe hozták a gazdákat. Egyrészt folyamatosan csökkentették a tej felvásárlási árát, másrészt előzetes egyeztetés nélkül továbbálltak, felszámolták a helyi tejfelvásárlást, ha más régióból vagy éppen külföldről jutottak hozzá olcsóbb alapanyaghoz. A kétezres évek elején éppen kapóra jött az egykori székelykeresztúri tejgyár épüle-

teinek a felvásárlása. Varga Nagy László székelykeresztúri mérnök és a Hargita megyei önkormányzat biztatására a környék

álltak, de a többség maradt. „Próbáltuk megértetni az emberekkel, hogy a szövetségi tejgyár a mi közös jövőnk. Igaz, hogy a keltetésén nehezebben indult, de ma már jól működik, és ami a legfontosabb: minden nekünk szerződő gazda számára biztonságot kínál. Mi soha nem verjük át a gazdákat, nem utasítjuk el a tejuket olyan kifogással, hogy máshonnan olcsóbban tudjuk beszerezni” – fogalmaz Jakab Béla.

A lendületesen fejlődő tejüzem napi tízezer liter tejet dolgoz fel különböző tejipari termékké. Ez a tejmenyiség nyáron összegyűl a környék gazdáitól, azonban télen gondok vannak. Mára viszont ez is megoldódott: ebben az időszakban a többi tejüzem által átvett és faképnél hagyott felsőháromszéki gazdától szerzik be a hiányzó tejmenyiséget.

Vendéglátóm kiszámítja, hogy ha a gyár működését nem terhelné hatalmas bankhitel, minden liter tejért 30 banival többet tudnának kifizetni a gazdáknak. Ha ez az adósság lejár, a gazdák fel-

A kányádi család a tehenistállót az egykori termelőszövetkezettől vásárolta

gazdái megalapították a Nagy-Küküllő Mezőgazdasági Szövetkezetet. Jakab Béla kezdettől a szövetkezet 11 tagú vezetőbizottságának a tagja.

„A gyár tulajdonosával abban egyeztünk meg, hogy a telepet három részletben fizetjük ki, amit el is fogadott. Minden gazda a saját lehetőségei szerint vásárolt részvénycsomagot, emellett két nagyobb befektető is került, így nekivághattunk a környék első tejfeldolgozó szövetkezetének. Később derült ki, hogy a gyár működéséhez szükséges engedélyeket csak akkor kaphatjuk meg, ha a tulajdonjog a szövetkezetre száll. Gyorsan lépni kellett, ezért a teljes összeg kifizetéséhez szükséges pénzt bankhitelből fedeztük. Ez igen megterhelte a költségvetésünket, hiszen a gyár elindításához, beüzemeléséhez is hatalmas összegek kellettek” – magyarázza a szövetkezeti tejfeldolgozás indulásának körülményeit a közös vállalkozás vezetőségi tagja.

A gazdák eleve azt szerették volna, ha a szövetkezet valamivel többet fizet, mint a többi tejfelvásárló, de a beruházási költségek kamatai és bankrészletei miatt erre nem kerülhetett sor. Sőt, volt olyan időszak, amikor a kifizetések két-három hónapot késleltek. Nem minden gazda fogadta ezt el, ezért néhányan tovább-

lélegezhetnek, a termelőből pedig osztalékra is futja majd a következő években.

Felemás pályázati lehetőségek

Jakab Béla szerint sem a tejgyár, sem a saját gazdasága esetében nem kecsegtetnek sok jóval az európai uniós pályázatok. A tejgyár régebben nyert ugyan egy kétszázezer eurós pályázatot beruházásokra – különböző forrásokból eddig mintegy 1,5 millió eurót költöttek a gyár berendezésére és beüzemelésére –, de az újabb pályázati lehetőségekkel már bajosabb élni. Hiába jelentenek prioritást az új EU-s pályázatok kiírásában a szövetkezeteknek szánt pályázati lehetőségek, ha valamennyi csak utófinanszírozásban hívható le, azaz a pályázónak előbb saját költségén kell megvalósítania a pályázatban elnyert beruházásokat, amit utólag fizetnek ki uniós forrásból.

Tehéntelegépre eddig egy 1500 eurós gazdapályázatot nyert a kányádi gazda, de ennél sokkal fontosabbnak tartja a területalpu támogatásokat, illetve a tejelő jószág után kapott közvetlen támogatást. Eddig 20 ezer euró volt a legnagyobb összeg, amit állat- és tej támogatásként kifizettek vállalkozásának. „E támogatások nélkül abba kellene hagynunk, mert ha csak a tej felvásárlási

lási árára szorítkoznánk, nem tudnánk fenntartani a tehenételepet. Régebben úgy gondoltam, hogy a tejpénzből arra is futja, hogy az állomány takarmányozása mellett beruházásra is félretegyünk valamennyit. Ez ma már illúzió. A tejtermelés ráfizetését csak uniós és román állami támogatással lehet pótolni. Ha a mai támogatási rendszer gyökeresen átalakul, vagy uniós nyomásra idővel megszűnne, az erdélyi állattelepek zöme egyik napról a másikra felszámolódná” – véli vendéglátóm.

A kisgazdák sorra adják el a teheneiket

Az egyre nagyobb tejimport teljesen átrendezte a hazai gazdálkodást. Jakab szerint ma már esélye sincs egy néhány tehenes állományból megélni az erdélyi, székelyföldi gazdának. Ausztriában vagy Németországban a 40–50 fős tehenállomány a kifizetődő gazdálkodás alsó határa, ez a modell kezd idehaza is

rögzülni. A kisgazdák sorra adják el teheneiket. Ma már egy ötvenfős állomány sem jelent teljes biztonságot a gazdának, ha az agrártámogatások késnek, ahogy idén is várják a múlt évre járó szubvenciók kifizetését. „Egy-egy ilyen elmaradás mutatja igazából, hogy mennyire ki vagyunk szolgáltatva a támogatásoknak.

Jakab Béla szerint sem a tejgyár, sem a saját gazdasága esetében nem kecsegtetnek sok jóval az európai uniós pályázatok.

gátásoknak. Szeretnék vásárolni Németországból hétezer euróért egy használt traktort, de nincs meg hozzá a szükséges pénzem. Ekkora tehenészetben ilyen összegnek nem kellene gondot okoznia. Sokszor elgondolkozom, hogy ha erdészként nem dolgoznék havi fizetésért, időnként megéreznénk. Nagyon nehéz azoknak a kisebb gazdáknak, akik csak a mezőgazdaságból próbálnak talpon maradni” – mondja Jakab Béla.

KISRÉTI ZSOMBOR

Téli tehenistálló: az állományt több hónapra át jászolból etetik